

ادبیات عمومی و خبری

هفته لقی سیاسی ، ادبی و علمی غزته در

جلد : ۱

سنه : ۱۳ صفر ۱۳۳۵ جمعه ایرتسی ۲۶ تشرین ثانی ۱۳۳۲ نومبر ۶

سیاسیات

برقانونك برملتى مدافعه سی

۲

فینلاندىا ، حقوق تاريخيه سنك تاريخ تأسسى اولان ۱۸۰۹ دن اول اسوچك برقسیمیدی ، وگران دوقه لقی اسمیله بعض مختاریت علامتیرینه رغماً ، بوتی کورفرینك دیگر ساحلنده اولدیغی کبی ، ولایتلره منقسمیدی . برکون قوجه پترو نهوانك منصبینده پترسبورغی بناایدنجه ، روس پاتختی فین حدودنده بولوندى ؛ بو معادله جغرافیه نك ایکی چاره حلی واردی : اوده یافینك ، یا موسقوفك یا ایلریله مى ، یا کريله مسیدی ! نهایت تاریخ ایشی حل ایدهرک فینلری محزون ، روسلری ممنون ایتدی ؛ اون سکیزنجی عصر ایله اون دوقوزنجینك ابتداسنده ایکی احتمال سیاسی صره ایله تحقق ایتشدی : اولاً ، فینلاندىانك بعض پارچه لری نیشداد و آبو معاهده لریله روسلره انتقال ایدیوردی ؛ بونلرک مجموعی [ویبورغ ایالتی] بعنوانیله چارک دائره مظالمه داخل اولدی . اون دوقوزنجی عصرده ایسه ، برنجی آلکساندرله و کلاسی بوتون فینلاندىای ایستمکه باشلادیلر ! ایکنجی قاترینك بوتون لهستانی تک باشنه بوتوق سیاستنی ، روسیه بوسورتله فینلاندىاده تطبیق ایده بیلیوردی . مملکتی آلق ، مقابلنده جریت داخلیه ویرمک نظریه سی اون سکیزنجی عصرده تصور ، اون دوقوزنجی عصرده تطبیق ایدلمش دیمکدی . بو چاره نك سایه سنده ، چارلق تاجنه فینلاندىا فضله برطاش ، آلکساندرده فینلرک وگران دوقه سی اولدی ! وضعیت ، بر دولت پارچه سنك نیم الحاقی ، یا خود حقوق عمومیه وحق سلطنت اعتباریله یکی بر حکومتک تأسیسی دیمکدی ؟ یوقسه چارله فین دییه تی آراسنده طرفین ائتلافی ویا ساده چارک بر تعهد منفردیمیدی ؟ هر حالده بچشمزده بو نقطه لر تدقیقه دکز . . مهم اولان ، مسائل خارجیه ایله حقوق سلطنتدن ماعدا ، قوانین سابقه نك بقاسیدی ! اسوچك بو جزء قدیمده ، شکل حکومته واتحاد ایله امنیت عمومیه دایر اولان اسکی مقاوله ، یکی حالنده ده جاریدی ؛ مملکتک بر حیات

کیتدکجه ده تحدید ایدلکنده در! برزمان فینلر، بونخاله قارشی حقوق تاریخیه اده اسنه قیام ایتشلردی. هلسینگفورس اهالیسی، ایکنجی آلکساندرک هیکی اطرافنده، لوترک بر دعاسیله رونه برغک برملی هواسنی ترنم ایدهرک، اوطاشدن جاری برچیچک یاغموری آلتنده بر اقدیلر! قادیلر ماتم البسه سی کینمش، هرکس سکون ایچنده اختلال ایتشدی. ترتیب ایدیلن بویوک بر عرضحال، مملکتک هر طرفنده دولاشدیریلوب بش یوز یکریمی دوت بیک امضا طوبلاعتشدی! بو بیهوده کاغدی بش یوز مبعوث ایله چاره کوندردیلر سده، زوالیلر قبوله بیله مظهر اولمادیلر! نهایت روس تحریکاتیه باشلایان حرکات ملیه، برسلسله، اعتساف ایله قارشیلاندی. (۱۹۰۴) ده ایسه بر والی عمومینک قتلی، چاره بر آز قورقو و چارده بالفابلده عسکرلک مسئله سنده بر بیاننامه ایله خلقه بر آز امید ویردی؛ فقط بونده ده اسرارانکیز بر کله واردی: قانون...

بو کله ینه ایشلری قاریشدرمغه باشلامشدی؛ کیتدکجه فین ناظری ایشلر قالدی، و بوتون مسئله روس و کلاسی مداخله ایتدی.

روسیه ده مشروطیتدن صوکره فینلاندیا بر آز رعایت کورمکه باشلامشدی؛ حتی ایلاک ایکی دومادن فین دییه ته مخالفتنامه لر بیله کیتشدی! فقط اوچنجیسنده مرکز تجیلر اکثریتی تشکیل ایتدیکندن، اسکی حال عودته باشلامش کیدنی. دو ما قیامت قوپارییوردی؛ باش وکیل (ستولپین) ده بو جریان بر نظقیله اجمال ایتشدی. بو نطقک تأثیر یله، فین مسائله روس و کلاسیک واسطتی قبول ایدلدی. اوندن صوکره ده فینلاندیانک هراشی دوسیه لرله قرطاسیته دو کولدی! یکی بر قومیسین، اوزون بر (حقوق سلطنت لیسته سی) ترتیب ایدهرک چارک هر ایشده استبدادینه یول آجدی؛ فین مسائل مهمه سنی دو ما مذاکره ایدهرک، ساده او کی وضعیتلرده روس مبعوثک آراسنه؛ دانه ده فین وکی قاریشاجقدی: مسئله نک شورای سلطنته انتقالنده ایسه، ایکی یوز اعضانه ایکی فین علاوه ایدیه جکدی: بونلر، دکره بر بارداق صو دو کمک قیلندن بر طاقم حقوق موهمه دن عبارت اولیوردی.

... فین قالقانی ایشته بویله قیریلا دی؛ فقط قیریلنجیه قدرده ملتی محافظه ایتدی.

اسماعیل هاشمی

ایجاد کلمات و تلقی عامه

تجربه قلم

عامه یه تعلق ایدن قوانین اجتماعیه پک مبهم، پک مغلق، پک گرفت، بوگون ایچون پک مجبور، پک معقددر. کوستاولوبون بونوع دستگیری بر آرتیب ایتش واجتهادنده موفق اولش ایسه ده فین روح شناسینک بومبجی هنوز رشیم حالنده در. السنه نک ظهیر، تکمل و انحطاطنه عائد قوانین ایسه بلکه آنلردن دها آز تدقیقه نائل اولشدر.

برایسان نصل تشکل ایدیور؟ بولسان، ولو «اردو» دیلی کی یکی اولسون، نصل طوغيور؟

صکریه فصل پیدای استقرار له میلو نلرجه خلق طرفندن سویلنیور ؟ «له نکوئیتیق» و «فیلولوژی» فنلرینه دائر ایلکزه هانکی کتابی آلسه کز متناقص و عنندی ، غریب و غیر معین آرایه ، نظریه درجه سنی کچمیان افکاره تصادف ایده جک سکز . حقایق اشیایی اورتهن ردای کشف کی - لکن بالطبع آندن بر آز دها اینجه - بر پرده بو مباحثی ده بشریت حاضردهن کیزلیور .

میدانده تیمورباش بر کتاب کوریورسکز : سلیمان چلبینک مولدی ، اومیروسک «ایلیاد» ی ، فردوسینک «شهنامه» سی . بونلر زمانلرینه غلبه ایتشلر ، محل تصنیف و تألیفلرینه غلبه ایتشلر ، معارض و متقدلرینه غلبه ایتشلر ؛ بر کتیبه پر جلادت کی شهره استقبالده خطوه اندازاولیورلر . بچون ، نه دن ؟ بونلردن دها کوزل یازلمش ، دها بیوک ، دها تراشیده آثار یوقی ؟ - اوت وار . - او حالدی بچون بو اثرلر پایدار اولمش ؟ - کیم بیلیر ...

پارسک ، لوندردنک ، ویانهک بیوک کتبخانه لرینی قارشیدیریکز . مؤلفین منسیه نک مثلاً «لارشغوقو» نک حکمیاتندن دها سالم و جید ضرورنه ، «لافونتهن» ک امثالندن دها درین و حتی دها ای افاده ایدلمش حکایاتنه تصادف ایده جک سکز . نه دن بو اولکیلر مرتبه مخدیتی احراز ایتشلرده دیکرلری ایده مه مش ؟ لادری .

خلقک طبیعتی ، مزاجی ، خلقی ، اعتیادی ، خویشلانی او قدر آکلاشلماز مسائلدرکه هر زمانده و هر مکانده بونلری بیلنه دن شو اثر مظهر بقا اولدی ، شو اوله مدی چونکه سببی بودر دیمک بر آز صافدرونلق اولسه کرکدر .

عقل ، انسانه دائماً بدرقه اولاملیدر . شو اثر کوزلدر ، طوغریدر ، جدیدر بناء علیه قاله جقدر ؛ شو اثر چیرکیندر ، یاکلشدر ، خفیدر بناء علیه اونویله جقدر دیمک جائز دکلدر ؛ زیرا اثری بقا ایده جک دائماً آنک مزایای دکل ، خلقک سویه و سنجیه و طرز تلقیسیدر . هله اثر پایدار اولقی ، «فلاسفی» مرتبه سنه جیقمق ایچون هر زمانده و هر درلو خلقک مظهر حسن تلقیسی اولقی لازمدر . بو ایسه هر تألیفه نصیب اولماز . بعضی مخدات واردرکه آنجق عامیانه اولدقلرندن ، بر طاقلری ده اکلاشلمدقلرندن بورتبه بی احراز ایتشلردر . بعضیلری ده آبوق ضابوق اولدقلرندن . چونکه خلقک علی الاکثر بو کی محرراته ده احتیاجی یوق دکلدر .

کلمات ده عینیه آثار کیدر . کورورسکز که کوزل ، مثلکز ، طوغری ، لزوملی برکله ، بر مؤلف طرفندن قبولکاه عامه یه عرض ایدیلیر و هیچ بر تأثیر اجرا ایتمه دن اونوتیلور ، کیدر . قبولکاه عامه بر کردابه بکزه ر . آکامقاومت ایده بیلیمک ایچون مختلف عناصرک امتزاج و اتحادی شرطدر و بو عناصر هر وقت دکیشر . جمهورک بردقیقه عصیبتی یکی عناصر تولیدایدر . بونلرک جمله سنی بیلیمک ایسه - بیوک سوزمه توبه - بلکه محلدر .

لسانلرک بردور تشکی واردر . او اوانده ایجاد ایدیلن کلماتک اکثریسی هضم ایدیلیر . لکن آندن صکریه بردور توقف کلیر . نشوونما طورور . انسانلرک بدناً نشوونماسی ده بویله در . بر انسان طوغدیغی وقت کوچو جک بر شیدر . صکریه سربعاً بیور . یکریمی ، یکریمی بش یاشنده ایسه نمو طورور . آندن صکریه کی تحولات جزئیدر .

ایشته بر انسان هب طفولیت و شباب آتاشنده سنجیه سنی احراز ، قابلیت تقویه ، لسانی تعلم ، اخلاقی تنظیم ایتدیکی کی ، السنه ده ، عنفوان ظهورلرنده پک چوق تکامل و تحول ایده بیلیرلر ؛ آندن صکریه هنکام توقف کلیر .

ترکجه من تأسس و تقرر زمانى چوقدن ، حتى عثمانلىلرك ظهورندن اول ، سلجوقيلر غمندنه كچمشدور. بناءً عليه بوكون تركجه يه كمال سربستى ايله ايستديكمزى قبول ايتديرده يز . يكي كلمات ، يكي تركيبلر ويا تركيبسزاكلى لسان سهولته هضم ايدمن .

هر كون ، غير توران ارباب قلم ، دوزينه لرله كله اويديريورلر ؛ ويا اويديريورز . لكن ، عامه بونلرك جمله سنى تلقى بالقبول ايتديكندن ، ايرتسى كون ، كندمن بيله زاده ايجادمن اولان الفاظى آكلاميورز . بو حال مرات عديده ايله باشمه كلشدر . [آلتروئست] كله سنى سليمان پاشا زاده سامى بك شفاهاً [ديكر كام] شكلنده ترجمه ايتمش و بنده درحال بو كله يى ياقالامش ، نشر و اعاشه ايتمش اولديغ حالده لزومندن ، كوزللكندن صرف نظر آنك تابعيت تركيه يى اخراز ايتمه سنى قدرتياب اوله مدم [*] حالبوكه Caractère مقابلى [سجه] شمس الدين سامى بك . اك اسكى لغت كتابلرنده بيله مندرج اولديغى و احبادن بر قاچى طرفندن استعمال ايدلديكى حالده قرار قيله مامش ايدى . صكره بن بو كله يى آله آلدن . چوق قوللاندن . كوريورم كه لسان آرتق بونى قبول ايتدى ؛ معتاسنى بيلن و حتى بيايمان ده استعمال ايديور . - سجه - دن Caractériser مقابلى - تسجيه - يده آنافورده آلدن ، ظن ايدنم كه مقاومت ايدمك .

ترکجه من عربيدن و فارسيدن مستفيض اولدى . [فرانسزجه نك عربيسى لاتينجه ، فارسيسى يونانجه ؛ انگليزجه نك ايسه عربيسى فرانسزجه دن فائده مند اولدقلى كى] تركجه ؛ عربجه يه انتداب و تردد ايتديكى وقت مهاجمات اهل صليب و آنى ولى ايدن فترت حكومت عربلرك ترقياى طورديرمش و آرتق عربجه لسان علم و فن اولمقدن چيغمش ايدى . آنك ايچون - عربى ترقيات علوم و فنون ايله متوازيأ ايلر بلديكندن ، بوكون ، فرانسزجه دن ، آلمانجه دن ، انگليزجه دن كرى قالمشدر . ايسته يز ، اوان منسيتمده عربجه دن مستفيد اولديغمز ايچون بوكون تدويننده مبروم لزوم اولان اصطلاحات جديده يى ايجادده مشكلات چكيورز حالبوكه السنه ثلثه دن تلقى الفاظ ايدنلر ايسه - اولاجه ، حتى بلغارجه ، اسقانديناو لهجه لرى - بو خصوصده بزدن دها طالعى درلر .

Préfixes [پيش ادات] لك بزده عدم وجودى ، Suffixes [پس ادات] لك [**] ايسه تدرتى لسانك زكنكشمه مه سنك اسبابندن بريدر . re-organiser , organ - iser , Organe , organ - isateur , des - organism طوغويور . مع اتأسف تورکجه منك بويله بر قابليت ولوديه سى يوقدر . كلفتلرله تحريات اجرا ايدلسه و برقاچ پيش و پس ادات اويدورلسه ، بونلرده تقرر ايدميور ؛ چونكه لسان - يوقارنده سويلديكمز كى - آرتق كللى تصرفاته متحمل دكلدر . بونكه برابر عربيدن و ترا كيب اسميه و وصفيه يه زياده سيله الويريشلى اولان فارسيدن هنوز استفاده منريتمه مشدر . شيمدى يه قدر آلدیغمز كلماتك همان بر نصفي قدريني دها اخذ ايدم بيليز . بالطبع اقتباس ايدركن آنلره كمال سربستى ايله تصرف و لازم كلن تعديلاتى اجرا ايدرز .

يا مقابللرى عربيدن و فارسيدن بولميان مفهوملرى تورکجه منرده نصل افاده ايدمكيز ؟ فليحرر .

[*] حتى ، كچن كون بو كله يى اقدامك بر باش مقاله سنده قوللاندیغ حالده مصحح آكلایه مامش و بناءً عليه ياكاش چيغمشدور .

[**] بو ايكي اصطلاح اثر مندر .